

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția Strada Buzești 42 Administrația Strada Regală, 6. BUCUREȘTI	Director: N. IORGA Redactori: { St. O. Iosif, M. Sadoveanu și I. Scurtu.	ABONAMENTUL ANUAL în țară . . . 10 lei în străinătate 12 »
--	---	--

BIBLIOTECI CIRCULANTE

Dăunăzi am vorbit cu o doamnă care se întorsese de la neapăratele băi, tot așa de sănătoasă cum plecase, adecă de o sănătate desăvârșită. Era încântată (afară de local, firește, de hrană, ș. a. m. d.; vezi plingerile întregii boierimii mari, din care se compun exclusiv tirgoveții romîni). «Petrecuse foarte bine» (asta se spune totdeauna celor ce n'au plecat din București, știți, ca mîngiere).

E așa de rar să «petreci foarte bine», încît nu m'am putut opri s'o întreb cum a fost petrecerea aceia. Am aflat că se făcuse o societate de zece, numai zece persoane, și, mai departe, că lista trebuia să se înceapă cu o doamnă despărțită, căreia într-o a doua căsătorie i-a nebunit bărbatul și care caută — vai în zădar — pe un al treilea pe care, după împrejurări și înșușiri, să-l nebunească sau să-l lase. Măi fusese excursii, orbește, prin locuri cu totul necunoscute, de la care se întorceau înapoi fără să fi văzut, înțeles, simțit și cîștigat a mia parte din ce s'ar fi cuvenit. La mănăstirea de lingă otelul băilor chiar nu fusese: «nu știu cum s'a făcut». La cutare alta, cu un mare trecut romantic, cercetase numai o peșteră, «prin care mergi mult timp pe brînci», etc. O a treia e unul din locurile sfinte ale Romînilor, pentru un anume mormînt; fusese, ce e dreptul, în biserică, dar nu văzuse nimic vrednic de luare aminte.

Çiți fusese prin acele locuri, în «mica societate» cu văduve de bărbați nebuni, sau în societatea cea mare, nu cetise nimic despre această țară a Romînilor.

— Și era cald! Trei-patru ceasuri n'aveai ce face; trebuia să stai întins.

— Nu cetiați?

Răspuns elocvent, cu ochii mari-mari.

Săptămîni, luni de zile, staș astfel Bucureștenii, Ieșenii, alți oameni cu carte și cu situații din orașele României pe la locuri de băi, pe la mănăstiri vestite: pun lumea la cale în «mici societăți» de multe ori cu niște rosturi mari, fac călătoriile cu carul sau călări prin unghiuri de natură sau de trecut de care n'au nici un habar, înainte ca și pe urmă, și «staș întinși». Din cînd în cînd umblă gazetele vechi care miroase a intrigă, a prostie, a neștiință și a lene. O carte nu se vede în mîna celor mai mulți; cele citeva, și mai bune și mai

rele, pe care le ține negustorul de «jurnale» și de cărți postale ilustrate se pătează de ploii și se îngălbenesc de soare. Doar cite un roman franțuzesc cu scoarța galbenă se tirăște terfelit și parfumat cu toate parfumurile printre multe unsori, ape și pudre.

Nici-unul din adăposturile de vară n'are — ce s'ar mai mira alte neamuri, din cele grosolane și plicticoase, firește! — n'are o bibliotecă de împrumut, cu literatură bună la îndămina oricui, într'un timp cînd toți au cel mai mult timp ca să cetească și, cînd, în mijlocul singurătății frumoase și măreței taine a întinderilor mari, a înălțimilor curate sufletul se poate deschide mai bine pentru a primi chipurile ideale și cîntările de armonie.

La întoarcere, firește, sînt afacerile pentru bărbați, iar pentru femei iadul de tărăboiî zadarnic, de colindat cu visita, hai-hai, hai-hai, ziulică după ziulică, și sufletul se hrănește singur, cu visuri rele. nemulțămiri nedrepte, cu despreț și neînțelegere pentru viață.

Astăzi, cînd se cetește așa de puțin, și mai-numai cărțuli de iatac, care se ascund supt perină, scursori ale librăriilor parisiene, pe care unei femei cinstite ar trebui să-i fie rușine să le ceară de la librărie, — nici-un librar nu mai ține, după cit știu, biblioteca de împrumut, care nu lipsește în cel mai păcătos colț de viață germană, englesă sau francesă.

Odată era ceva mai bine.

Întăiași dată m'am cufundat cu patimă, cu o bucurie sălbatecă, cu o nestînsă lăcomie în raiul cărților, mulțumită unei biblioteci circulante. Liceul din Iași își depăna lecțiile lui mai mult zadarnice, prost făcute, fără drag învățate, lipsite de orice legătură cu inima noastră, cu vîrsta noastră, cu chemarea ce aveam în viață; dezgustătoare buchereală din fiecare zi pe care se căzniau școlarii greoi, pe cînd ceilalți rătăciau cu gîndul în lumea asta mare și necunoscută. Librarul Emanuil Haimann ținea pe Strada Mare o prăvălie francesă și, de oarece se vindea puțin, deschisese și un «cabinet de lectură». Dădea acasă cărți tăiate, și clienților de încredere chiar și netăiate, dacă se îndatoriau a ceti curat printre foile prinse. De atunci sufletul meu a fost acolo. Trecui la Universitate — venerabilă școală cu profesori mai mult fără personalitate pentru studenți cari n'aveau de ce să-și formeze una; urinam cursurile, dădeam examenele, dar sufletește tot la cărțile lui Emanuil Haimann învățam. Am strins atunci un folos nemărgenit, care-mi va ținea toată viața.

Am mai trăit vre-un an tot nespecializat, până mă specialisai pentru ca pe urmă să fac ce se cuvine, dînd specialității ceia ce este al specialității, iar lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu. Dacă m'ar întreba cineva ce am făcut în acel an, aș spune: înaintea de toate, am cetit la București cabinetul de lectură al lui *Ignaf* Haimann.

Și întăiași dată m'am gîndit că aș putea scrie și eu cînd m'au întreat la cabinetul de lectură din Iași: fiindcă-mi place așa de mult a ceti, n'aș vrea să și scriu?

Peste cîțiva ani nu mai era vorba de asemenea obiceiuri romantice. Se apropia o vîrstă de fier, fără curiozitate sufletească, fără sentimentalitate, fără aplecare spre asemenea mijloace de a pierde vremea.

Și totuși ce bine ar face asemenea bibliotecă pentru aceia, încă foarte mulți, poate, cari ar dori să cetească fără a putea să cumpere!

Sînt prea mulți librari astăzi; nu s'ar putea specializa unul în așa ceva? Anticvarii vînd, se zice, din ce în ce mai rău. N'ar putea vreunul din ei, mai harnic și îndrăzneț, să puie în mișcare astfel multele cărți, pline de frumuseță și de învățămînt, care dorm uitate prin rafturi?

Iar în acele orașe de provincie unde abia sînt librari pentru cărți de școală și nu se află nici-un anticvar, nu și-ar îndeplini *astfel* mai bine misiunea lor acele bibliotecă de liceu, alcătuite din cărțile feliurite ale daniilor, care zac închise sau se pradă fără rușine de profesori. La primăria din Bacău, de ex., zace o bibliotecă întreagă, nerăsfoită de cînd s'a făcut donația. Și cu cît e mai frumos cînd vezi la gimnasiul Sașilor din Brașov cum o lume întreagă de tineri și bătrîni, de femei, de fete se îngrămădește în zilele de împrumut pentru a primi pe o săptămîină hrana sufletului!

Oamenii de bine, sfătuiți-vă și lucrați, în loc să vă dușmăniți zilnic și să căutați a vă strica viața.

N. IORGA.

COLIND

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Pe supt roșu asfințit
Dumnezeu cu Sîn-Ion
Peste lume au pornit.
Și suiră girboviți,
Munții de păduri umbriți,
Și trecură prin jînețe
Peste-un rîu cu unde crețe,
— Le venea pe lîngă rîu
Florile pînă la briu, —
Prin văi pline de răcoare
Pe supt ramuri numai floare
Ce ningeau pe îndelete
Albe flori pe albe plete...
Și într'un tirziu cotiră
Dup'o vale și zăriră
Sus, aproape printre stele,
Flacări roșii de nuele,
— Sîn-Ion, vezi cum se stînge
Ca o picură de sînge
Sus, un foc de ciobănaș?
Hai, să cerem de sălaș...
— Doamne Sfinte, ce grăești,
Oare nu-ți mai amîntești
Chinurile pămîntești?
Cum sînt oamenii făr' de lege,

Pumnii strîns or să ne lege,
Și răcnind or să ne-apuče
Să ne țintuie pe cruce,
Că ciobanul e om rău
Și nu crede'n Dumnezeu.
Însă Domnu-a curvîntat:
— Sîn-Ion unde-ai aflat
Lupul pripășit în stîni
Omul rău între Rumîni?
Sîn-Ion atunci tăcea,
Cruci pioase își făcea,
Și pășind cu Domnu 'ncel
Pe poteca din brădet,
Lin în lături se dedea,
Neagra brazilor perdea,
Și 'n mijlocul florilor
In cărarea norilor,
Doamne, ce poiană dragă!
Luna o scâlda întreagă,
Clopotele dăngăneau,
Dulce oile zbieraui,
Iar la para focului,
În temeiul locului
Stau de bazme trei flăcăi,
Și 'n lătratul de dulăi

Iată vine cel mai mare,
 De-î întîmpină 'n cărare,
 Cu căciula cit un munte,
 Cu părul lăsat pe frunte,
 Cu un spic de mustăcioară,
 Cu ochi umezi de cicoară,
 Și cu zîmbet de fecioară.
 — Bun găsit, cioban de oi!
 — Bun venit, taică, la noi!
 Văd că sînteți odteniți,
 Ia poftim de odihniți
 Și toiagul aruncați
 Să vă dau să ospătați ;
 C'o să vă aduc și eu
 Ce-a dat bunul Dumnezeu.»
 Sîn-Ion la Domn privea ;
 Domnul Dumnezeu rîdea,
 Barba albă 'și mîngăia. —
 Și sări un ciobănel
 De le înjunghia un miel
 Alb, cu botul plin de lapte
 Cu un benghiu ca neagra noapte.
 Pe un taler în curînd
 Îl aduse fumegînd,
 Și cu lapte 'n străchioare
 Să le fie de-ospătare.
 Mai tirziu le dederă
 Așternut de cederă,
 Și drept căpătîu bogat
 Flori de măr le-au așezat.
 Și cînd fuse la culcare,
 Tot ciobanul cel mai mare
 Domnul să le dea, le zise,
 Somn adînc și fără vise,
 Supt acoperiș de stele,
 În cîntare de vilcele,
 Și să aibă păzitoare
 Luna 'n ceruri călătoare...

Iată s'a trezit în zori
 Stîna de privighetori,
 Și ciobanii deșteptați
 Se privesc cu ochi mirați.
 Un miros ca de tîmie
 Sufletele le mîngie.
 Turma lor se înmuise
 Munții toți acoperise...
 Oaspeții de-aseară nu's.
 Dar cînd s'au uitat în sus,
 Palmele și-au pus pe fețe,
 Că de-atîta frumusețe
 Tare s'au înfricoșat :
 În văzduh, în lung și'n lat
 Nori plutesc în slavă mare
 Ca zăpezile în soare,
 Și toți sfinții raiului
 Deși ca iarba plaiului,
 Cu lumini în cerc pe cap,
 Pe supt cer de-abia încap,
 Iar de-asupra tuturor
 Într'un straiu licăritor
 La cei trei ciobani zîmbia
 Domnul și-î blagoslovea.
 Toți ciobanii 'ngenuchiară
 Și Domnului se 'nchinară
 Și văzînd cine au fost,
 De le-au cerut adăpost,
 Tare s'au mai bucurat
 Și cu rîvnă au cîntat :
 « Slavă Domnului prea Sfînt
 Și în cer și pe pămînt ! »

Să rămîneți sănătoși
 Bade, și-ai lui Dumnezeu.

G. VILSAN.

ȘCOALA SECUNDARĂ ÎN ZILELE NOASTRE

Dacă-și aruncă cineva răpede ochii asupra manifestărilor vieții românești din ultimii ani, dacă se uită la progresele pe care în multe privințe le-a realizat țara noastră în acest timp, ar crede că ne-am îndrumat în fine și noi cu temei pe căile ce duc la înflorire, că viitorul după care alergăm cu toată puterea nădejdi ni suride aproape, în perspectiva radioasă a unui orizont de promisiuni bogate.

E o amăgire crudă.

În frământarea epocii de plămădire a vieții noastre moderne, în goana arzătoare după întocmirea unei stări de lucruri care să ne pună în rindul lumii, de multe ori s'a exagerat răul, s'a zăgrăvit în colorii fantastice neajunsuri care puneau piedecă năzuinților ce aveam. Exagerarea aceasta — condamnabilă ca orice exagerare — avea cel puțin scusa că era pornită din zelul unor oameni nerăbdători după bine, cari, în dorința de a vedea odată și la noi o rânduială chibzuită, accentuau lipsurile și miseria, spre a atrage mai mult și mai iute luarea aminte asupra măsurilor de îndreptare ce reclamau. Alături de aceștia, s'a văzut numai decit alții cari au ridicat glas de protestare. Ei au început a fiipa împotriva celor ce văd răul mai mare de cit este, luându-și asupra-li datoria ușoară de a celebra binele acolo unde nu e, de a prea-mări o viață plină de neajunsuri, dar care-și revarsă asupra-li bielșugul ei de binefaceri. Care din aceste două feluri de sentimentalism e mai primejdios, se poate ușor înțelege.

Să nu ni facem nici o iluzie; ci, ferindu-ne de a luneca pe vr'una din aceste două povârnișuri, să stăm un moment reci și să judecăm drept. O mare nenorocire a fost și este la noi optimismul care orbește pe cei mulți, obișnuința de a vedea totul bun și prosper. Supt pretextul banal că sintem o nație tinără, ni se ascund atâtea lipsuri care fac o pată rușinoasă chiar pe fruntea celor mai innapoiate popoare. Această vedere superficială, această pervertire, de multe ori voită, a simțului de realitate, aruncă indiferentismul cel mai revoltător asupra nevoilor de ordin general care ar trebui să primeze.

E vremea să ridicăm masca. Adevărul innainte de toate și cu prețul a orice. Este o faptă de patriot a se dezvăli cîte un colț bolnav din corpul social, căci eu am convingerea că cei în măsură de a remedia gangrenele ce-l conrup, n'aș știință de ele. Aparatul de control în instituțiile noastre e de cele mai multe ori slab, și oamenii de sus cumiști și cinstiți cari ar vrea să aibă știință exactă a lucrurilor, mai totdeauna sint induși în eroare, sau împiedecați de a vedea inșii cînd ar vroi să vază. Cine nu s'a lovit de acea putere covârșitoare care paralisează tot ce e bun în țara românească, care răstoarnă guverne și ridică pitiți pe culmile «puterii», strîngînd în brațele-i de «hecatonchir» tot ce se chiamă activitate în viața românească, și care poartă numele de *politicianism*? El întunecă adevărul, el innăbușă pornirile sincere și falsifică simțirile.

lată de ce ridic glasul meu slab spre a da la lumină fapte acoperite. Și cei în drept — de azi sau mine — să cerceteze, și, de vor găsi că-i așa, să iea măsuri serioase de tămăduire a răului care ne duce la prăpastie.

*

Ca om de școală, voiū vorbi despre școală. Importanța ei o știe oricine. Între factorii de căpetenie pentru desvoltarea unui neam, școala trebuie pusă în rindul întiui. Și, dacă ea nu se află la innălțimea la care trebuie să fie, dacă are o viață anemică și funcționează anormal, atunci sintem departe de acel viitor senin ce ni-ar suride. Ba eu aș afirma mai mult. O școală fără busolă, lăsată prada poli-

ticianilor și negustorilor rătăciți într'însa, e mai primejdioasă de cit lipsa de orice școală. Căci în acest din urmă cas experiența și exemplele ar face pe om să capete alături de atitea deprinderi rele și multe din cele bune, de la părinți, rude și semenii. În primul cas însă, cînd școala există, dar vițioasă, ea prepară și scoate serii întregi de oameni exercitați sistematic și îndelung pe căile pierzării.

Basat pe observația mea de cîțiva ani, voi da aci icoana școlii secundare în zilele noastre.

De la început trebuie să spun că această icoană e foarte schiloadă. Celui ce nu cunoaște de aproape lucrurile, i se pare poate prea categorică această afirmare, știindu-se că atitea legi și reforme bine-făcătoare s'au făcut de vr'o șapte ani încoace. Dar «la legi nouă, oameni noi». E drept că d. Haret a căutat să creeze pentru reforma sa și oamenii noi, prin examenele de capacitate. Dar ce sînt examenele de capacitate, și ce pot face ele cînd omul nu e om? Mai trebuie un ce pe care toate examenele din lume nu-l dau, pentru a face pe adevăratul om. Ne-omul, după toate probele prin care a trecut, și chiar cînd le-a trecut cu succes, pus acolo unde era crezut destoinic, dovedește de îndată contrariul. Examenul ce a trecut a fost pentru el o formă, la care a răspuns fiindcă i s'a cerut. Scăpat de el, se închipuie un fel de suveran cu puteri nelimitate, pe care și le exercită la adăpostul oricărui control, așa cum crede el de cuviință, asupra mulțimii nevinovate a două-trei clase. El n'are dragostea propovăduitorului de lumină, n'are desinteresarea apostolului conștient de misiunea lui, n'are simțul datoriei. După ce și-a asigurat pînea de toate zilele, începe a învîrți în capul său proiecte de procopseală, a făuri mijloace de a a ajunge la situații grase și onoruri. Scirba de școală, spiritul de afaceri, desprețul legilor și moralei celei mai simple, înlocuiesc la dînsul sublimalele calități ale pedagogului conștient.

Cu astfel de «oameni noi» își poate oricine închipui de ce folos pot fi reformele. Legile și regulamentele n'au pentru ei ființă (unul imi zicea că ele sînt făcute pentru oameni *inteligenți* !)

Iată pentru ce, cu toate măsurile înțelepte, sîntem departe de a fi realizat un progres simțitor în școala secundară. Ea are încă multe lipsuri, și de ele mă voi ocupa treptat, căutînd a atinge toate punctele sale vulnerabile.

Aceste lucruri le spun fără nici o patimă. În condițiile în care se află școala noastră actuală, e o crimă a-i mai tăcea relele, și o supremă datorie a i le arăta. Să nu ne îmbătăm de gloria închipuită a unei stări care e departe de a fi multămitoare. Cu risicul de a smulge o iluzie scumpă din pieptul plin de nădejdi al multora, să spunem adevărul, oricît ar fi de crud, căci chestia școlii publice e o chestie de existență națională.

I.

Unul din relele cele mai mari de care suferă școala noastră modernă, e *anarchia*, în accepția clasică a cuvîntului — o lipsă de căpătîi, un fără-de-rost care te pune pe gînduri. Școala secundară în multe părți funcționează în afară de legile ce o reglementează.

Factorii acestei anarchii sînt — ciudată ironie — tocmai cei puși să vegheze la desvoltarea armonică a școlăi. Este neînchipuit civismul cu care unii educatori își bat joc de datoria lor. Ei vin ori nu vin la școală, fac ori nu fac lecții, cu aceeași seninătate de suflet pe care le-o cetesti în figură pe fiecare zi. O solidaritate tacită se încheie între toți acești suverani, implacabili de îndată ce-ți permiți să li aduci aminte că mai au și unele obligațiuni, alături de senorialele drepturi pe care le-ar vrea tot mai multe. Ea face dintr'înșii o falangă strînsă, inatacabilă, temută, la care de multe ori se asociază Directorul, omul de încredere al capului școlii, a cărui vigență trebuie să fie neobosită. Orice atac se frînge de rîndurile acestei nebiruite falange, orice glas de protestare legitimă se innăbușă în vuietul teribil al glasurilor ei.

În asemenea împrejurări, școala devine o moșie rentabilă. Fiecare vine și iese dintr'însa cînd vrea, face ce vrea, se poartă cum vrea. Sînt unii cari nu dau cu săptămîinile prin clase, supliniți ori nu de oameni de pe stradă; sînt alții cari vin numai pînă în cancelaria școlăi. Unul iscălește în condică pentru altul, fără a-i face însă lecțiunea, și acela se numește supliniit. Să iea cineva condica liceului din Craiova și se va îngrozi de numărul oarelor ce au făcut unii profesori în cursul unui an! Acolo nu e zi aproape în care să nu fie cîtiva profesori absenți de la catedrele lor. Și lefurile se iaă cu o regularitate matematică, oarele făcute și nefăcute se încasează punctual și pe lingă aceasta se mai strigă împotriva modestei sume cu care se plătește un profesor (și cei cari strigă mai tare, nu vă îndoiiți, sînt aceștia).

O protecție augustă se lasă de la Director asupra acestor colegi, și un respect umilitor se întoarce de la dinșii către cel d'întîi. Falanga se întărește, susținută din toate părțile, prosperează nesupărat, căci, dacă cel pus spre a veghia de aproape la aplicarea legilor și regulamentelor, închide ochii, controlul se poate zice că e suprimat. Rămîne Inspectorul școlar, care calcă din Paște în Crăciun prin școală, și a căruia venire se anunță cu o zi-două înainte, spre a se pară ori-ce surprindere neplăcută.

Și acești oameni, Dumnezeu le îngăduitor al țerii noastre, formează tinerimea — viitorul ei! Și această comedie de bilciu care se joacă în altarul luminei se chiamă școală modernă, pedagogică, innaintată! Te cutremuri de scîrbă.

De regulă, în școlile unde profesorii nu vor să aibă știință de obligațiile lor, desprețul suveran cu care sîfidează pe naivii cari se ieaă după legi și regulamente e tolerat, încurajat de Director. Să fie acesta omul de ordine, corect, disciplinat, și să îndrăznească vre unul a nesocoti legea! Ministeriul dispune de atîtea mijloace spre a chema la datorie pe cei ce nu și-o fac! Atunci negustorii s'ar retrage — cu regret, de sigur — la afacerile lor, pe care le-ar prefera sărăcicioasei meserii de dascăl; atunci moșierii, marii proprietari ar pleca și ei cu trufie din această slujbă care li încurcă socotelile, iar școala ar fi și ea bucuroasă poate că a scăpat de dinșii. Dar, cînd călcarea legii, desprețul circulațiilor ministeriale pleacă de la cel pus să le

aplice, Ministeriul devine pur și simplu un birou de copisti, iar școala secundară o arhivă care se umple de dosare. Și atunci oamenii de afaceri continuă a profana școala, proprietarii a o înjosi, și unii și alții a încasa în bătaie de joc lefuri mărite prin gradațiile unor vremuri de mană.

Și mai căutați atunci ordinea, disciplina, atmosfera ideală ce ni închipuim că se respiră în școală, seninătatea inimii care revarsă marile simțiri în suflete de copii, bogăția ideilor care innaltă gândirea în domeniile curate ale științii! Mai căutați, de altă parte, la școlar, spiritul de ordine ce caracterizează pe omul cultivat, dorul de muncă, cinstea, dragostea de școală, respectul de mai mari și modestia! El nu poate fi decit produsul mediului în care s'a format. Cu dascălii de mai sus, elevul va fi slab de cap și cu inima seacă, în schimb, obraznic, nesupus, brutal și viclean. El vine la școală numai cînd știe lecția — și asta se întîmplă rar —, caută în totdeauna să înșele pe dascăl — asta se întîmplă foarte des —, se uită chiorși la profesorul său în clasă, și, cînd acesta e mai slab, se dedă chiar la scene, iar pe stradă îl dă jos de pe trotuar. Răspundere n'are nici-una, cum n'are nici dascălul lui, căci legi sint și pentru unii și pentru alții.

Spre a nu se crede că cele ce spun sint povești, citez cîteva casuri.

La liceul din Craiova, nici-un elev n'are pe tunică numărul de ordine prescris de regulament. Cu acest chip, școlarii dorm adesea pe la poliție, rătăcesc prin circiumi, intră și iese ziua n'amiaza mare din localuri suspecte. Orice control e neputincios. Dacă nu mă înșel, la venirea ministrului actual s'a repetat printr'o circulară ordinul de a se aplica numerele, pentru Craiova însă fără nici-un efect. (Nu mai vorbesc că eu, ca profesor la acel liceu, în două conferințe școlare am cerut cu hotărîre aplicarea regulamentului școlar, fără să mă audă nimeni.)

La același liceu, elevii clasei a VIII-a moderne au izgonit într'o bună zi pe profesorul de românește, cu toată solemnitatea formei obișnuite la democrații moderni. Ministeriul avut-a cunoștință de acest cas unic în felul său? Datu-și-a el consimțimîntul pentru angajamentul ce și-a luat de la sine directorul ca să facă pînă la sfîrșit, în locul profesorului izgonit, cursul pentru care n'avea competența necesară?

În ziua de 2 Maiu trecut, profesorul de franțuzește a făcut lecție într'una din clasele a VIII-a (îmi pare tot: modernă) cu un singur elev. Ceilalți, pînă la douăzeci și cinci, vor fi făcut probabil chef pe iarbă verde, cu vin și cu pastrama tradițională, cu nelipsitul tacim de lăutari, sărbătorind pe «întăi Maiu». La același profesor, un băiat de mare boier din Craiova absentă sistematic de la oară, încît, dacă i s'ar fi aplicat regulamentul, trebuia eliminat. Dar la Craiova nu se știe de așa ceva. Și nu ne mirăm de loc. Am auzit dăunăzi pe unul din cei doi pedagogi autorizați ai țerii cerind în parlament să nu se mai ia în seamă la promovare purtarea elevului. Această incurajare a pornirilor de desordine, a actelor de sălbătăcie care în țerile culte se stîrlesc, se chiamă aci la noi, cei innaintați, ultimul cuvînt al pedagogiei.

La alt liceu, la Pitești, sint profesori cari își bat joc de școală cu

multă tărie de suflet. Ei intră în clase la jumătatea oareii, une ori de loc. Nu mai vorbim de director și secretar, cari — și în multe părți — fac din oarele de curs jumătăți și trei sferturi, — de multe ori nimic.

Pe de-asupra tuturilor acestora planează cu vraja ei de sprijin neînvinș, marea putere care mișcă tot mecanismul vieții noastre de Stat, *politica*. La adăpostul ei se pot săvârși toate crimele. Geniul tutelar al tutului fără-de-legilor, politica se chiamă. Aripile ei uriașe s'au întins și asupra școlii. Dacă profesorii nu-și fac cursurile așa cum prescrie legea, e că sînt «la putere». Dacă directorii și secretarii nesocotesc regulamentele, e că sînt oamenii cutăruia, cu trecere la centru. Dacă elevii din Craiova n'au numere pe uniformă, e că «boierii» d'acolo, cari intră în sfatul țerii, nu vor să se confunde copiii lor gingași cu hamalii din gări prin aceste numere înjosoare. Și tot ce dictează politica, se ridică de-asupra legilor țerii.

Gîndește-te acum, cetitorule, ce mîndre generații prepară școala noastră, ce oameni sînt chemați a purta pe viitor destinele acestei țări! Mai miră-te cînd vezi adesea vlăstarele acestea, aduse la învățătură mai înaltă la București, revărsîndu-se pe ulițele Capitalei în ierbere, turburînd ordinea publică, luînd baionete în piept, țîpînd și aruncînd cu pietre, pentru că au gust să vocifereze la cutare ministru «trădător de neam».

* * *

Să vedem acum care ar fi mijloacele de îndreptare. În primul loc ar trebui să se *impună* observarea normelor stabilite pentru buna funcționare a școlii. Ministrul, un ministru cinstit și pătruns de rolul său, are destule mijloace pentru a o face.

Mai întăiu trebuie să se aleagă bine Directorii. Mi se pare foarte curios că aceștia se recrutează de obicei între cei cari au sprijinit politica cutăruu partid în localitate, fără a se avea în vedere meritele de natură școlară. Directorul ar trebui să se distingă prin zelul ce pune la școală, prin meritele lui literare ori științifice și prin destoinicie ca administrator.

Luat dintre oamenii de încredere ai ministrului, în afară de politica militantă, pus la adăpostul politicii din localitate, Directorul ar putea fi un bun consilier pentru capul școlii. El va fi obligat supt propria lui răspundere să exercite fără cruțare controlul ce i se cere. Observarea legii și regulamentului ar deveni în acest chip o realitate, și pentru profesori, și pentru elevi.

În al doilea loc, școala va trebui scoasă cu desăvîrșire de supt tutela clientelei politice. Puținii profesori cari-și fac datoria sînt totdeauna înfierați la Ministeriu de politicianul prefect sau deputat. Ministrul patriot să-i trimeată să se primble, făcîndu-i să înțeleagă că nu sînt vrednici să mute nici un învățător de la țară, care de cele mai multe ori aduce țerii servicii mai reale de cît dinșii.

În fine, ministrul va căuta să exercite prin Inspectorii săi un control serios și mai presus de toate conștiincios asupra școlii. Dar și aici avem de arătat multe neajunsuri.

Reproducerea oprită.

PARTEA A DOUA.

X.

Prietenia cu madam-Neculcea a adus oare-care ușurare sufletească Tinicăi. Acuma zilele pustii de iarnă nu-î mai picurau urît în suflet. Totdeauna erau amîndouă alături, și, — orî vorbiau, orî tăceau, — se simțiau bine. Ceurile curgeau încete în după-amezile mohorîte. Afară, în împrejurimi era tăcere mare, pe care parcă o adusese albul iernii. Și zi după zi trecea într-o prietenie din ce în ce mai strînsă.

Așa o duseră pînă în sărbători, cînd îi veni cucoanei Marița fata de la Iași. În ziua cînd sosi Olga, dumneaei fu cuprinsă de atîta bucurie, încît parcă nici nu știa pe ce lume-î. Vorbia într'una și ridea, și arăta Tinicăi pe Olguța ei ca pe o minune. Îi dădea părul de pe frunte la o parte, o privia dîndu-se puțin îndărăt, îi sărata ochii, — apoi îi strîngea la piept capul, sărutîndu-l în creștet și legîndu-l ușor :

«Are mama fată mare.. și-î frumoasă, și cuminte....»

Iar fata, nălțuță și subțirică în mijloc, cam prea gînditoare pentru cei cincisprezece ani ai ei, privia pe maică-sa cu dragoste, cu ochii verzi, măriți de umbra întunecoasă a sprincenelor, apoi se uita la Tinca, și iar la maică-sa și pricepea că o prietenie, pe care ea n'o știa, lega pe maică-sa de tînăra madam-Negrea. Și cînd să plece, apucă pe Tinca de după gît, o sărută pe ochi și-î zise încet :

«Mată ai niște ochi foarte frumoși, ș'ășa de limpezi...»

Iar Tinca simți că încă o ființă o mai iubește, și-î răspunse mișcată :

«Cînd vine mama, vină și mata pe la mine...»

— Ba am să vin și singură....» răspunse fata zîmbind.

Și veni chiar în ziua aceia a ajunului Crăciunului. Cucoana Marița rămăsese acasă să-și pregătească mîncările și plăcintele de sărbători. Tinca-și sfîrșise de gătit porcul tăiat c'o zi înnainte, ajutată de bla-

jina cucoană Casuca, ș'acuma-și mîntuia și ștrudela: mama Ioana chiar o da în cuptor, în tăvăli, în dogoreala care înfierbînta bucătăria.

«Ce faci, Olguță? întrebă Tinca veselă.

— Am venit să văd ce mai faci mată? răspunse fata. Domnul Negrea nu-î acasă?

— Nu, s'a dus să-și isprăvească lucrările la biuro; pe urmă vin sărbătorile și stă acasă.

— Și tata tot așa, s'a dus la subprefectură... Dar eă mă duc: mi se pare că ai treabă....

— Nu, nu, am sîrșit. Să mergem în casă.»

În iatac, madam Negrea se așeză la locu-î obișnuit, în fundul divanului. Olga rămase în picioare, privind-o drept.

«Vino ici, lingă mine... zise Tinca. Apoi adăogă rizînd: Ce te uiți așa la mine?

— Mă uit; așa mi-î drag mie să mă uit....» răspunse fata.

Se așeză și ea pe pat, apoi zise deodată:

«Mi-a spus mama tot!

— Ce ți-a spus?...»

— Mi-a spus cît de mult ține ea la mată.... Mai mult decît la o soră....»

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tinca ridică ochii. Fata se uita la ea cu un zîmbet blind ca și al cucoanei Marița, și cu privirile unede.

«Și oare de ce o fi țînînd așa la mine? șopti Tinca cu un ris tăcut.

— Las' că știu eă!...» răspunse fata dînd din cap și privind-o cu coada ochiului.

Apoi dintr'odată se întunecă. Se alătură de madam Negrea și începu a vorbi cu glas scăzut:

«Știu că mama ți-a spus matala toate-cele... Mama-î tare necăjită... Știu eă! Crezi că eă nu înțelegeam? Eram numai așa, o fetiță mititică, dar băgam de seamă la toate-cele... Știu că biata mamă n'a avut niciodată mîngiere de la o prietenă... Numai acuma, de la mată... De-aceia te iubește ea așa de mult... Și eă an văzut totdeauna ce s'a petrecut... Și de cite ori așteptam pe tata, cînd eram mititică, lipită de pieptul mamei... Și tata întîrzia.... Și eă mă temeam totdeauna, știam că dacă întîrzie nu se mai poate întoarce singur... și decîte-orî auziam o trăsură mi se strîngea inima... mă temeam să nu fie tata... amețit iar... Și cînd îl vedeam intrînd așa pe ușa, fugiam și mă ascundeam în cealaltă odaie... Da, acuma știi și mată, pot să-ți spun, — la noi în casă n'a fost niciodată bucurie... Numai acuma am găsit-o pe mama mai liniștită.... Ea mi-a spus de ce... Ș'asa-î că nu te acoperi? Vreaă să te sărut iar pe ochi...»

Se dădu repede aproape și sărută pe Tinca, apoi o cuprinse strâns:

«Spune drept, dragă madam-Negrea, așa-î că nu te superi?... Uite, mi-a venit așa.... Dacă vrei, și minile ți le sărut....»

— De ce? fi cuminte, drăguță! șopti Tinca.

— Nu, nu! știu eu! De patru ani, de când vin eu acasă în vacanțe, niciodată n'am găsit-o așa de mama.... Știi cum mă săruta, și cit era de veselă când îmi vorbea de mată? Numai decît m'a adus să te văd!... Și eu cred acum că suflet mai bun decît aici, în pieptul acesta, nu există!...»

Fata spunea vorbele acestea cu pornire, cu hotărîre. Îi sticliau lacrimi în ochi și avea în glas o înmădiere de înduioșare pe care Tinca o cunoștea bine, pe care o simțise ea însăși de multe ori, un fior în gîtlej, o încălețare fierbinte de fălcî. Iar Tinca își simția pieptul înflorat de un val cald, se simția plină de dragoste și milă.

Olga stătu, ciripind ca o păsărică, — pînă într'un tîrziu, cînd se întoarse Negrea de la Primărie. Atunci plecă, vioaie și veselă, — iar Tinca ieși înaintea lui Vasile. Era într'un ceas de mulțămire. Știa că vin sărbătorile și se gîndia că ele-î vor aduce un răstimp mare de bucurie între toți acei cari-î erau dragi.

Ieși în șală, ajută lui Negrea să-și scoată paltonul, îi luă căciula din cap și-l întrebă cu dragoste:

«Ei, te-ai plictisit destul?»

— Bine c'am sfinșit! răspunse Negrea mîngîindu-și mustățile umede. De-acum mai stați acasă, mai petrec o-leacă... Iti spun drept, dragă, eram sătul pînă 'n gît...»

Intrară în iatacul cald. Negrea se așeză pe scaun lîngă sobă, își trecu minile prin păr și rămase puțin gîndindu-se, cu ochii ațintiți în podele. Deodată ridică capul:

«Gata masa?»

— Ei, vezi? vezi cum ești tu, Vasile? răspunse Tinca cu o mișcare ușoară în glas. Ai scăpat de toate, ai venit acasă vesel, și nici măcar nu m'ai sărutat!

— Cum? ei lasă, lasă! zise Negrea ridicîndu-se de pe scaun. Am uitat... Am avut o mulțime de afaceri azi... Dar crezi că nu te sărut? Stăi! Uite, te sărut întâi pe ochiul drept și pe urmă pe cel stîng... Ești mulțămită? spune!

— Da, — da-î vorba că tot eu ți-am adus aminte... Acuma să-ți spun ce-am făcut pe azi? Nu-ți mai spun... Vărzări, pelincile-Domnului, salată de fasole... asta știi...

— Tot post? grăi Vasile rîzînd.

— Numai în iaseară. Mîni ai să vezi ș'ai să te minunezi. Am lucrat erî toată ziua cu ninașa...

— Bun, bun... Acuma te sărut eū, fără să-mi spui tu...»

O cuprinse și o sărută iar. Și Tinca se gîndia că tot mai pot fi măcar clipe de mulțămire, care răsplătesc ani de dureri.

Sărbătorile acelea ale Crăciunului le-au petrecut bine cu toții, la un loc.

Bătrîni, cu-musafirul nou, Mihaî, sosiră dez-de-dimineață, în ziua întăia. De la ușa, cuconu'-Grigore strigă vesel:

«Hop și eū! Noroc, coane Vasilică! noroace, coană Tincă!» Și'n urmă bătrîni ceilalți doi intrară rîzînd veseli; și cu toții se sărutară și se îmbrățișară. Mihaî se așeză înaintea Tincăi, cu mîinile în șolduri, rîzînd:

«Ura, țată Tincuță! ura! itî mai aduci aminte? — și-și zvirli căciula pe pat. Apoi își virî mîinile în buzunar: Ce mai faceți dumneavoastră, mă rog?»

— Ian uități-vă la el! poftim! strigă Vasile încrucișîndu-și brațele pe piept. Parc'ai fi cine știe cine!

— Cum, bădie, cum? strigă băiatul. Eū adică nu sînt om? Să ști că mi-am ras odată mustățile!...

La strigătul acesta mindru cu toții izbucniră într'un hohot mare, iar Mihaî prinse a se plimba prin mijlocul casei serios, cu mîinile la spate.

«Bată-te să te bată! zise gîfîind cuconu-Andrieș, că tare mai ești poznaș!...

— Mare ștregar! vorbi și cuconu-Alecu, să vezi, Tincuță, știe și el să joace preferansul...

— Ce? strigă băiatul cu dispreț. Numai preferansul? — Și inceptu a număra pe degete: Concina! tabinetul! *santasia!* panțarola! Ce? boscării! cine știe să facă boscării? mată, bădie, știi?

— Nu știū!

— Nu știū? Iaca eū știū!

— Valeū! gemu moș-Grigore și căzu pe pat.

— Ce-î, frate? ce-î? întrebă uimit cuconu-Andrieș.

— Valeū! am murit! auzi că știe boscării! Aista-î Bosco în picioare!...

Și iar porniră hohote. Tinca se așezase pe pat și rîdea cu lacrimă; iar cuconu-Andrieș, pe-un scaun, nu mai putea, se ținea cu mîinile de pîntece.

Vreamea trecu în veselie și vorbă: Tinca inceptu să pregătească

masa. Se învîrtia vioaie și zîmbitoare printre oaspeți, pe cînd mama-Ioana, întinerită parcă în cîntea unei sărbători așa de mari, așeza tacimurile, care sunau și zîngăneau vesel.

Apoi, după ce se așezară cu toții — socrii în capetele mesei, — începură a sosi fumegînd mîncările. Vasile înnălță în lumină cîteva gărafi, le înșurupă racul, dopurile pocniră și vinul înroși păharele. Și se sculă moș-Grigore și închină, și băură cu toții; se sculară pe rînd cuconu-Alecu și cuconu-Andrieș și închinară, și băură cu toții; se sculă și închină și Vasile, — și la urmă ridică deasupra capului păharul, Mihaï:

«Țață Tincuță! ura! chef și bucurie, — halal să ne fie!

— Maare, mare ștregar! strigă cuconu-Andrieș, de unde-a mai învățat-o acū și pe asta?...»

Și'n gălăgia hohotelor deșertară păharele. Iar mama-Ioana aducea mîncări bune și felurite: potroc de clapon, sarmăluțe, friptură de curcan cu salată de varză roșie; și după fiecare rînd de mîncare pocnia la altă garafă dopul. Apoi Tinca aduse plăcintele făcute chiar de mîna ei și toți începură să le laude așa de tare, încît Tinca își acoperi rîzînd urechile cu amîndouă mînile.

Ș'a fost o petrecere de le-a plăcut și bătrînilor, cu mîncări multe, cu vin din bielșug și cu haz. Cuconu-Grigore și Mihaï cîntară: «Am trimes-o ș'oiu trimete-o pe cucoana mē...» și, după fiecare «bat-o Dumnezeu s'o bată!», toți ceilalți izbucniau în rîs bătînd din palme. Apoi Mihaï singur se sui pe scaun și rosti dînd din mîni *Blestemul strugurelui*, «poezie veche» care plăcea mult lui cuconu-Alecu. La urmă, cînd se dădu jos, bău pe nerăsuflăte un pahar de vin, și începu a se uita cu ochii strălucitori în jur. Se repezi la Tinca și începu să-i strige rîzînd: «Ura, țață Tincuță, ura!» După aceia, multă vreme în urma cafelei, bătrîni și Vasile stătură vorbind și rîzînd în capătul mesei, cu capetele aplecate unul spre altul. Sorbiau vin încet și sfătuiău despre multe lucruri vechi și nouă. Din vreme în vreme, cînd Tinca trecea pe lîngă el, Vasile înnălță capul repede, îl pleca pe spate, întindea mînile îndărăt ș'o cuprindea de umeri. O apleca spre sine și o săruta pe obraji. Se îndrepta cu ochii umezi, zîmbind cătră bătrîni, pe cînd Tinca trecea înnainte, fericită, înflorită la față de bucuria care murmură în juru-i.

Au fost după aceia multe ceasuri bune de petrecere. Nicî n'au știut cînd trec zilele.

Seara se întilniau cu prietenii din cartier și jucau *loto*.

Asta era pentru toți o mare plăcere, oricînd; dar mai ales în cea

d'întăiu seară de vacanță cînd se întîlniră — a treia zi de Crăciun — se aruncară cu poftă asupra tablelor și pungei cu bile. Două zile stătuseră cu toții pe-acasă, cum e obiceiul; acuma grija de a-doua-zi n'o aveau, și era vorba să petreacă «mai altfel, mai omenește.» — Afară de asta *lotonul* era o mare plăcere pentru cucoane. De fumat ele nu fumează, că nu-î tocmai frumos, de băut nu beau, politică nu fac, de vorbă se săturau de la o vreme, — ce altceva să facă?

În seara de sfîntul Ștefan, se întîlniră cu toții la cucoana Săftica Ionescu. Era acolo cucoana Marița cu Neculcea și cu Olguța, cuconu-Iorgu cu cucoana Casuca, Tanasache cu nevastă-sa, — și cu însurățeii, venise și Mihaî. Era «cavaler» acuma, trebuia să înceapă a ieși în lume. Bătrîniî se duseseră acasă, — ei se mulțămiseră cu petrecerea de peste zi între băieții lor.

După dulceții și cafea, stătură puțin de vorbă. Parcă n'aveau ce-și spune, și fiecare aștepta ceva. Apoi Nicu Tanasache aduse vorba ușor: «Dacă am începe așa, un *loton*?... De mult n'am jucat...»

Cu toții se ridicară în picioare însuflețiți. Fetele cucoanei Săftica se repeziră s'aducă jocul. Scaunele fură tîrîte în jurul mesei rotunde din mijloc, pe care ardea lampa cu glob.

«Ei, cum facem? strigă Tanasache scuturînd punga cu bile. Fiecare ia cite o tablă ori două, cum îi vine la socoteală... Un franc tablă!»

— Heeee! izbucniră toți din toate părțile, și cuconu Nicu își porni burta în salturi repezi de rîs.

— Da ce, frate? zise Ghiță Ionescu, zece bani nu-î de-ajuns? Doar jucăm pentru distracție...»

Cucoana Săftica îi aruncă o privire dreaptă, fără să clipească, și-î șopti:

«Trebuia să tacî A glumit omul...»

— Da- da! strigă Ionescu ridicînd capul,—și începu și el a rîde. — Ei, cum facem?

— Cinci bani tablă-î destul, zise cucoana Casuca.

— Prea puțin! grăi și cuconu-Iorgu din jîlțul lui, dintr'un colț.

— E destul, frate, îi răspunse zîmbind cucoana Casuca. Doar n'o să ne îmbogățim!

— Brava, cucoană Casucă! mormăi cuconu Iorgu, ei brava!...»

Boierii se așezară pe de lături, pe canapele, pe jîlțuri, cu tablele pe genunchi. Tîncă și celelalte cucoane, cu fetele și cu Mihaî, împresurară masa. Supt lampă, în scrumelniță, fiecare își zvîrli pitacul de cinci. După aceia cuconu Nicu Tanasache scutură iar punga de pînză:

«Gata? gata? Incepem?»

— Incepem!» zise subțirel una din fete.

În tăcerea odăii calde, Tanasache prinse a striga numerele cu glas-
su-î gros. Fiecare sta cu ochii ațintiți pe tablă și cum își descoperia
vre-un număr, se repezia asupra lui, să-l acopere cu bucata de sticlă
orî de carton. Boierii fumaă; își alungau în sus c'o suflare nouri
albî care le impresurau capetele și întorceau numai un ochi, mul-
țămîți, spre tablele așezate pe genunchi. Fetele erau foarte nerăb-
dătoare: se sculareră de pe scaune și ședeau în picioare lingă masă.
Își acoperiau numerele cu luare-aminte și strecurau priviri spre ta-
blele vecine și spre grămăgioara de gologani din scrumelniță.

Mihaî sta între Olguța lui Neculcea și între Tinca; băga seama și
la tabla lui și la cele alăturate.

«Țață Tincă, acopere pe 18. Era să-l uiți... La ce te gîndești?»

Tinca zîmbia și întindea mîna spre sticlele împrăștiate pe masă,
lucind la lumina lămpii.

«Duduie Olguță, — 44! cvartă! ne mai trebuie un număr...

— Nouăzeci! zise cuconu Nica Tanasache.

— Brava! bătrînul! strigă Mihaî. Duduie Olguță, nu zici nimic?

— Aha! loto!» țipă subțire fata cucoanei Marița, și întinse mîna
spre bani. Celelalte fete tăceau.

Urmă o mișcare, o destindere ușoară. Tanasache întrebă:

«Cine strigă?

— Eă, cucoane Nicule!...» răspunse Mihaî repezindu-se.

Luă punga, o scătură și el și se întoarse la loc. Zise tare, fericit:

«Puneți banii! Incepem!»

Gologanii sunară repede, unul după altul, mînile se întindeau, ca
să-î puie, peste capetele fetelor și a cucoanelor.

«Gata! strigă băiatul scormonind cu mîna în pungă. 5!

— Este! mormăi gros cuconu-Iorgu.

— Și la mine este! grăi Mihaî, acoperindu-și numărul cu bila.— 23!

— Nu este!

— Ba la duduia Olga este, cucoane Iorgule!...»

Una din fetele Ionească își întoarse obrazul rumăn spre băiat:

«Maî spune și pentru noi, domnule Negrea...

— Cum nu, spun și pentru mată, duduie... 42! Iaca aî; acopere-l...

— Și eă am! șopti Olga.

Băiatul, rîzînd, îi acoperi numărul. Și începu a striga ceva mai re-
pegior:

«80!, 49!, 53!, 18!

— Optsprezece, tînerica! strigă rîzînd Negrea, de lingă sobă.

— Stăi, bădie, stăi! credeam c'ai adormit! 11! Stîlpii Moldovei! Asta ştii?...

Un murmur de rîs trecu.

«Brava, ştrengarule, eî brava! mormăi cuconu Iorgu.

— Stăi, cucoane Iorgule, că mai este! strigă băiatul. 22! rătuştele! Acopere, duduie Olguță! 13, numărul dracului! A căzut la mine! Îi bun ş'aista! 44! scaunele întoarse! 19! 69, cum l-eî întoarce! 90, moşneagul! 33, gheboşii! 28; revoluția! 77, topoarele!...

Boierii zîmbiau, uitîndu-se unul la altul.

«Aista are să fie un craiū şi jumătate!» şopti cuconu-Nicu, lui Negrea.

Fetele chicoteau, cu minile pline de sticle deasupra tablelor.

«Mai încet, mai încet! zise una.

— Iaca şi mai încet, şopti băiatul. 1, nebunuu'! 88, ochelaaarii!.. Aşa vă place? Ce-ţi trebuie matale, duduie Olgă? 70!

— Loto! strigă fata.

— Pardon! 73! zise băiatul rîzînd, 73 nu 70! *lapsus linguae*, cum zice domnu' Codiță, în ora de latină....

— Codiță? întrebă cucoana-Casuca. Aveți un profesor pe care-l chiamă așa?

— Nu, nu-l chiamă așa..... 67!, dar l-am poreclit noi..... 83! Toată vremea îşi bate gura şi se scarpină în cap cu virful creionului.... Cinczei şi zece!....

Tinca bufni de rîs :

«Cum, cum?

— 60, țață Tincuță, 60! Poftim, acopere! 70! acu-î adevărat! Loto la domnişoara Olguța.

— Loto!

— Nu, domnişoară, am spus eū, de ce mai spui şi mată? Poftim părălutele.... Impărțim?....»

Şi fata îşi întoarse ochii plini de zîmbet spre el.

«Cine strigă? zise iar băiatul scuturînd punga. Cine strigă ca mine?.....»

Cucoana-Săftica zise zîmbînd:

«Ca dumneata nu strigă nimeni!

— Strig eū! vorbi Ionescu întinzîndu-şi mîna cu degetele groase.

Cucoana Săftica îi răspunse privindu-l iar fîntă:

«Nu, las să strige tot tînărul!

— Da-da.... zise domnul Ionescu ce nepăsare, trăgînd adînc din țigară.

Strigătele şi sunetele banilor urmară pînă într'un tîrziu. Intre două

tăceri lungi, cuconu-Iancu Neculcea spuse pe scurt o istorie de loton, trăgînd repede din țigară și trecîndu-și pe rînd minile prin părul ridicat în sus, perie:

«Era frumos, vă spun pe onoare! Lipsiaŭ patru bile și numai unul, dintre toți cari jucam, cîștiga: Panaitescu... De la opt la unsprezece, domnule, — și jucam pe cîte douăzeci-și-cinci de bani tabla.... A fost strașnic, vă spun pe onoare, — și după ce am aflat că lipsiaŭ patru bile ce crezi c'am făcut cu banii? N'a vrut să-î dea dracul de Panaitescu îndărăt... Am făcut o petrecere strașnică, vă spun pe onoare...»

Întăiu începu a rîde săltînd cuconu'Nicu Tanasache, ceilalți porniră în urmă, care mai gros, care mai subțire, într'o împestrîtare de hohote.

O vreme tăcură iar. Numai glasul strigătorului răsuna în liniștea odăii. Incet-încet oboseala îi cuprindea pe toți; cîțiva căscară prelung. Cucoana Saftica aduse un rînd de cafele, jocul slăbi, apoi contenî. Tanasache făcu semn cu capul tăcutei lui Tarsițe, și după ce dădu el «bonsoar», se ridicară cu toții.

Vorba crescă și se învălmăși o clipă în prag. Pe urmă cucoana Săftica strigă:

«Ei, unde ne vedem mine-seară?»

— La cucoana-Casuca! răspunse madam Neculcea.

— Bun. Bonsoar!

— Noapte bună! somn ușor! visuri plăcute!»

Pe drum, ceilalți tăcură. Pașii scîrțiau ascuțit pe zăpada înghețată. Noaptea era liniștită, o liniște adîncă de moarte, peste care plutia o negură ușoară luminată de luna nevăzută.

La poarta lui Negrea, cucoana-Casuca își sărută «fetița» și întinse mina celorlalți.

«Mine-seară numaidecît la mine....»

Cuconu-Iorgu, la urmă, bătu cu palma peste obraz pe Mihaî:

«Ei, brava, ștregarule, ai făcut furori!»

După ce cuconu-Iorgu și cucoana-Casuca se depărtară, cucoana Marița zise:

«Dar minî ce mai faci, dragă madam-Negrea?»

— Minî? stau și eu acasă.... ca totdeauna....»

Mihaî aștepta par'că ceva în fața Olgăi. O privia cu un zîmbet, c'o părere de rău. Întrebă încet:

»Da' mată, minî, ce mai faci, duduie?»

— Eă? nu știu!» răspunse fata privindul în ochi.

În casă, Tinca începu a rîde uitîndu-se pieziș la Mihaî:

«Adică de ce ești tu așa de tăcut, Mihăiță? la ce te gîndești?»

— Eai! mă gîndesc și eu la ceva....

— Brava, brava, gîndește-te... În astă-seară dormi la noi....

— Da, mi-î greu să mă fac drumul pînă acasă....

— Bine. Pot să-ți spun că minî are să vie Olguța pe-aici....»

Vasile începu a rîde tare. Liceanul se întoarse repede spre el :

«Ce î, bădie ? de ce rizi așa ?

— Nu, nu-î nimica....

— Vra să zică rideți amîndoi de mine ? Așa ? Lasă !

— Nu te supăra, băiețele, zise Tinca încet, mîngîindu-l pe cap. Am spus numai că vine Olguța. Poate nu-ți place vestea asta ?...».

Băiatul nu răspunse. Tinca se întoarse cu un zîmbet luminos spre Vasile. Dar Negrea se întindea cu brațele în clește deasupra capului, căscînd zgomotos :

«Haaa-ah ! tare mi-î somn ! de-abia staî pe picioare....»

O umbră ușoară de mihnire, ca o ofilire, trecu pe obrazul Tincai și zîmbetu-î pieri din ochi și de pe buze.

A-doua-zi, după masă, Vasile ieși ca să se măi întilnească cu cunoscuții. Și după ce ieși el, se arătă la geamul ușei numaîdecit ochisorii neliniștiți ai Olgăi.

Tinca sta pe divan, lingă sobă, gînditoare. Mihaî, la masa de lingă fereastră, citia. BCU Cluj / Central University Library Cluj

«Ești singură, madam-Negrea ?

— Singură ! răspunse Tinca, strecurînd o privire piezișă spre băiat. Fata intră și Mihaî sări în picioare. Tinca începu a rîde :

«Ce te-ai speriat așa de tare, frate dragă ? E domnișoara Olguța...»

Băiatul zîmbi cu o plăcere nemărginită în ochi, și întinse mîna fetei.

«Iaca, Olguță, șezi colea...» zise iar Tinca. Și fata era parcă măi rumănă ca de-obiceiî pe obraji, și se uita numai spre Tinca, cu mare luare-aminte.

«Ce face mama ?

— Bine. Tata a măi ieșit prin tîrg. Eî am venit să văd ce măi faci mată. Dacă ai treabă, mă duc...

— Nu, drăguță, stăi. Dacă ai venit, stăi, de ce să te duci ? Iaca, măi am un musafir: cumnatu-meî... Măi stați de vorbă cite-oleacă...»

Urmă o clipă de tăcere.

«Sigur !» zise deodată Mihaî. Fata întoarse capul spre el, și amîndoi începură a rîde, arătîndu-și dinții albi.

Vorbiră un răstimp de una de alta, — apoi, încet-încet, întrebările și răspunsurile rămaseră măi mult între băiat și fată. Se așezară la fereastră, de o parte și de alta a mesei, și începură a juca cu luare-aminte *tabinetul*. Dădeaî cărțile pe masă, le luaî, se uitaî unul la

altul și-și vorbeau, dezghețați acuma, despre lucruri de la școală, despre lecții, despre profesori, despre Iași.

Tinca, din colțul ei de divan, îi privia pe gânduri. Amândoi vorbeau cu însuflețire; fata aprinsă la față, tremurându-și capul și plecându-și-l când pe un umăr când pe altul, mlădioasă ca o ramură tânără în rochia-i neagră, băiatul cu hohote innăbușite, cu glume, cu privirile licăritoare. Într'un tâziu, sfatul lor slăbi; vorbeau mai puțin, cu glasurile muiate și se uitau lung unul la altul cu ochii umeziți, mai adinci, plini parcă de taină. Cărțile rămaseră la o parte; și în neștire priviră pe fereastră la ziua limpede de-afară, la omătul care scînteia în toate părțile alb, cu o ușoară umbră albastră. Fumuri se ridicau spre cerul verzeu drept în sus, și o liniște mare încremenise peste toate.

Miunile li se atinseră; tresărira, se priviră lung. Își întoarseră tăcuți capetele. Tinca era aplecată asupra cărții și citia; nici nu i se vedeau ochii. Se priviră iar cu un zîmbet lung, ca'n somn.

Dar Tinca-i vedea. Își înălțase puțin capul și se uita la ei. În ochii ei frumoși albaștri scînteia o luminiță, care părea că tremură în umbra genelor mari. Se gîndia la lucruri vechi, la zile cu lumină multă și cu un cer mai frumos, la locuri tainuite de care poate numai ea își aducea aminte... Un oftat ușor îi umflă sinul, un oftat care părea ș'un tremur. Băieții își întoarseră iar ochii, — dar țafa Tinca citia aplecată asupra cărții.

(Va urmă.)

MIHAIL SADOVEANU.

CRONICĂ.

Dări de samă amănunțite despre expoziția din Sibiiu se dau în ziarele «Gazeta Transilvaniei» (de Horia P. Petrescu) și «Telegraful Român» (de Onisifor Ghibu, care a mai fost pomenit în această cronică). Cea din urmă are și o adevărată valoare istorică. Din parte-mi, voi arăta în «Analele Academiei Romîne» tot ce a dat nou, pentru istorie și istoria literaturii romîne, această expoziție, care, adaug, *n'a fost închisă încă*.

Semnalăm cercetătorilor de veche literatură romînească și descrierea în foiletonul «Telegrafului Român» a unei Evanghelii învățătoare, care însă nu e pe departe așa de veche și de însemnată cum crede autorul notițelor despre dînsa.

*

Ni se atrage atenția asupra faptului că pavilionul bulgăresc de la expoziția din Liège ar costa și el destul de scump și n'ar fi mai bun decît al nostru. Aceasta nu înseamnă alt ceva decît că poporul nostru are tovarăș de nenorocire.

N. IORGA.